

Beleidskompasformulier voor internetconsultatie

Titel:

Wetsvoorstel Met één stem meer keus

∞ Wie zijn belanghebbenden en waarom?

[Toelichting](#)

Hulpvragen

- Wie zijn direct of indirect belanghebbenden bij het betreffende vraagstuk?

Burgers (kiezers), (kandidaat) volksvertegenwoordigers, politieke partijen, vertegenwoordigend organen en alle betrokkenen die belast zijn met (delen van) de uitvoering van het verkiezingsproces.

- Wie beschikken er over relevante kennis over en ervaring met het vraagstuk?

De Kiesraad, gemeenten

- Op welke wijze zijn belanghebbenden tot nu toe in de verschillende fasen van het beleidstraject betrokken?

De Kiesraad, NVVB, VNG, ATR, UvW en de openbaar lichamen hebben inbreng geleverd op het wetsvoorstel in het kader van de eerdere consultatieronde. De reacties zijn verwerkt in het wetsvoorstel, en de betrokken organisaties worden opnieuw gevraagd om op het wetsvoorstel te reageren.

1. Wat is het probleem?

[Toelichting](#)

Hulpvragen

a) Wat is het probleem?

De staatcommissie parlementair stelsel heeft op 13 december 2018 advies uitgebracht over de toekomstbestendigheid van het parlementair stelsel. De staatscommissie signaleert onder meer dat het stelsel van evenredige vertegenwoordiging met open lijsten over het algemeen bevredigend functioneert en succesvol is, maar dat sommige groepen kiezers zich niet altijd goed vertegenwoordigd voelen en dat in bepaalde opzichten ook niet altijd zijn. De staatcommissie spreekt in dit verband over een tekortschietende inhoudelijke representatie: het verschijnsel dat de publieke besluitvorming niet altijd correspondeert met de opvattingen van aanzienlijke groepen kiezers.

Het kabinet onderschrijft dat er verbeteringen in het kiesstelsel nodig zijn om de band tussen de kiezer en gekozene te versterken, waardoor kiezers zich beter vertegenwoordigd zullen voelen dan op dit moment het geval is. Met name hecht het kabinet daarbij aan het vergroten van de zogenaamde regionale binding. Wanneer het parlementaire stelsel en het draagvlak voor dit stelsel aan kracht wint, wordt de toekomstbestendigheid van het stelsel bevorderd.

Daarnaast hecht het kabinet eraan dat nieuwe partijen die aan verkiezingen willen deelnemen over enig draagvlak beschikken. Met de verhoging van de waarborgsom en het aantal vereiste ondersteuningsverklaringen wordt beoogd om (verdere) versplintering tegen te gaan. Tot slot wordt met de maximering van één kandidatenlijst per partij per verkiezing beoogd de administratieve lastendruk voor partijen te verminderen.

b) Wat zijn de oorzaken van het probleem?

De wijze waarop het huidige kiesstelsel is ingericht is de oorzaak die wordt geadresseerd. Hier ziet het wetsvoorstel ook expliciet op. Volgens de staatscommissie draagt het stelsel van evenredige vertegenwoordiging met open lijsten eraan bij dat sommige groepen kiezers zich niet altijd goed vertegenwoordigd voelen en dat in bepaalde opzichten ook niet altijd zijn. De staatcommissie spreekt in dit verband over een tekortschietende inhoudelijke representatie: het verschijnsel dat de publieke besluitvorming niet altijd correspondeert met de opvattingen van aanzienlijke groepen kiezers. Zie punt c ('omvang van het probleem') voor een nadere duiding van de omvang van dit probleem.

c) Wat is de omvang van het probleem?

De opvattingen die onder kiezers leven t.a.v. belangrijke politieke vraagstukken komen, volgens onderzoek, niet altijd overeen met de opvattingen die partijen en politici nastreven. Het percentage opvattingen dat overeenkomt schommelt tussen de 67% en 90%.

d) Wat is het huidige beleid en wat heeft de evaluatie opgeleverd?

Het huidige beleid staat gelijk aan de bestaande Kieswet en het kiesstelsel dat hierin is vastgelegd. Het advies van de staatscommissie parlementair stelsel ligt mede ten grondslag aan de voorgestelde wijziging van het kiesstelsel (brede evaluatie van het parlementair stelsel).

e) Wat gebeurt er als de overheid niets doet (Nuloptie)? Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?

Het kabinet onderschrijft dat er verbeteringen in het kiesstelsel nodig zijn om de band tussen de kiezer en gekozene te versterken, waardoor kiezers zich beter vertegenwoordigd zullen voelen dan op dit moment het geval is. Met name hecht het kabinet daarbij aan het vergroten van de zogenaamde regionale binding. Wanneer het parlementaire stelsel en het draagvlak voor dit stelsel aan kracht wint, wordt de toekomstbestendigheid van het stelsel bevorderd.

2. Wat is het beoogde doel?

[Toelichting](#)

Hulpvragen

- a) Wat zijn de beleidsdoelen?

Het vergroten van de band tussen kiezer en gekozene, het licht verhogen van de drempels voor nieuwe partijen om mee te doen aan verkiezingen en het verlagen van de administratieve lastendruk voor partijen.

- b) Aan welke [duurzame ontwikkelingsdoelen \(sustainable development goals, SDG's\)](#) en [brede welvaartsuitkomsten](#) dragen de doelen bij?

Niet van toepassing.

3. Wat zijn opties om het doel te realiseren?

[Toelichting](#)

Hulpvragen

- a) Wat zijn kansrijke aangrijpingspunten om het doel te realiseren?

Het doel kan enkel bereikt worden door wijziging van de Kieswet en de aanpassing van het kiesstelsel die hiermee wordt gerealiseerd.

- b) Wat zijn, gegeven de aangrijpingspunten, kansrijke beleidsopties?

Niet van toepassing.

- c) Wat is de [beleidstheorie \(doelenboom\)](#) per kansrijke beleidsoptie?

Niet van toepassing.

4. Wat zijn de gevolgen van de opties?

[Toelichting](#)

Hulpvragen

- a) Wat zijn de verwachte gevolgen per beleidsoptie?

Niet van toepassing.

- b) Welke [verplichte toetsen](#) zijn van toepassing en wat zijn daarvan de uitkomsten (voor zover bekend)?

Toets door Adviescollege Toetsing Regeldruk. Wordt getoetst parallel aan de consultatie.

5. Wat is de voorkeursoptie?

[Toelichting](#)

Hulpvragen

a) Wat is het voorstel?

In haar eindrapport heeft de staatscommissie diverse aanbevelingen gedaan die het kiesstelsel raken:

(A) Burgerforum kiesstelsel

De staatscommissie adviseert in haar eindrapport "het eerder door het Burgerforum Kiesstelsel uitgewerkte kiesstelsel in te voeren waarbij de persoonsstem meer gewicht krijgt dan nu het geval is."

(B) Waarborgsommen en ondersteuningsverklaringen

De staatscommissie heeft maatregelen onderzocht om versplintering tegen te gaan. Zodat beter geborgd wordt dat nieuwe partijen over enige aanhang beschikken adviseert zij om de waarborgsom die nieuwe partijen betalen indien zij aan de Tweede Kamerverkiezing meedoen te verhogen. Ook adviseert zij om het aantal ondersteuningsverklaringen dat nieuwe partijen moeten inbrengen te verhogen.

Ter uitwerking van het advies van de staatscommissie is het wetsvoorstel Met één stem meer keus opgesteld. Kern van het wetsvoorstel is dat kiezers de keuze krijgen om ofwel op de lijst van hun keuze te stemmen, ofwel op een specifieke kandidaat. Bij de toewijzing van zetels binnen een partij heeft een specifieke kandidaat minder voorkeursstemmen nodig om verkozen te worden dan in het huidige stelsel.

Over dit wetsvoorstel heeft de Raad van State op 8 september 2021 zeer kritisch advies uitgebracht. Naar aanleiding van dat advies is het wetsvoorstel grondig herzien. In het kader van het aanpassingstraject zijn twee onderzoeken verricht door de Universiteit Leiden naar de (verwachte) gevolgen van (de aanpassing van) het wetsvoorstel. Deze onderzoeken zijn op 17 juli 2023 aan de Kamer gestuurd, tezamen met de Kamerbrief over het vervolg van het wetsvoorstel (*Kamerstukken II 2022/23, 36200 VII, nr. 176*). Vanwege de fundamentele aard van de aan het wetsvoorstel aangebrachte wijzigingen is besloten tot een nieuwe consultatieronde, voordat het wetsvoorstel opnieuw aan de Raad van State wordt voorgelegd voor advisering.

De belangrijkste verschillen ten opzichte van het wetsvoorstel zoals dat aan de RvS is voorgelegd zijn als volgt:

- Er wordt een lichte voorkeurdrempel voorgesteld voor de toewijzing van kandidaatszetels
- De toelichting over de verhouding met artikelen 4 en 53 van de Grondwet is herzien en aangevuld
- Er wordt niet langer geregeld dat de kieskringen vervallen, in plaats daarvan wordt geregeld dat partijen nog maar één lijst per verkiezing hoeven in te dienen.

b) Hoe houdt het voorstel rekening met:

- [doeltreffendheid](#) en [doelmatigheid](#);
- uitvoerbaarheid voor alle relevante partijen (inclusief [doenvermogen](#), [regeldruk](#) en [handhaving](#));
- brede maatschappelijke impact?

[Gevolgen nieuw kiesstelsel](#)

Ingangsdatum formulier: 1 oktober 2023

Het stelsel heeft gevolgen voor (1) de wijze waarop kiezers een stem uitbrengen en (2) de wijze waarop de toekenning van zetels (binnen een lijst) plaatsvindt.

Ad. 1. Het stelsel biedt kiezers de mogelijkheid om te kiezen voor een stem op een kandidatenlijst als geheel (met de volgorde van kandidaten zoals voorgesteld door de desbetreffende partij) of voor een stem op een individuele kandidaat van die lijst. Het stembiljet zal dan ook een andere vormgeving krijgen dan nu het geval is. Kandidaten hebben in de meeste gevallen minder voorkeursstemmen nodig om verkozen te worden dan in de huidige situatie.

Ad. 2. De verdeling van de zetels *tussen* de verschillende lijsten (partijen) verandert niet. De stemmen die op een lijst zijn uitgebracht worden opgeteld bij alle stemmen die op individuele kandidaten op een lijst zijn uitgebracht. Dit totaal bepaalt hoeveel zetels een partij verwerft. Wel verandert er iets aan hoe de zetels *binnen* een lijst verdeeld worden. De nieuwe werkwijze ziet er als volgt uit:

(1) De door een partij verworden zetels worden allereerst naar evenredigheid van de uitgebrachte stemmen (lijst- en kandidaatsstemmen) verdeeld tussen lijstzetels en kandidaatszetels.

(2) Vervolgens worden de lijstzetels toebedeeld aan de hoogstgeplaatste kandidaten op de lijst.

(3) Daarna worden de aan de individuele kandidaten toevallende zetels verdeeld (kandidaatszetels). Deze worden verdeeld onder de kandidaten aan wie gelet op hun positie op de lijst geen lijstzetel is toebedeeld, in de volgorde van het door hen behaalde aantal kandidaatsstemmen. Hierbij geldt een beperkte voorkeurdrempel, uitgedrukt in een percentage van de kiesdeler.

Gevolgen waarborgsom en ondersteuningsverklaringen

Nieuwe partijen die willen deelnemen aan een verkiezing dienen een hogere waarborgsom te betalen dan nu het geval is. Ook zullen zij voortaan meer ondersteuningsverklaringen moeten overleggen aan het centraal stembureau. Het gevolg hiervan is dat voor nieuwe partijen de drempel hoger wordt om deel te nemen aan de verkiezingen.

Gevolgen maximering één kandidatenlijst per partij per verkiezing

Partijen kunnen slechts één kandidatenlijst per verkiezing indienen. De mogelijkheid om in kieskringen afwijkende lijsten in te dienen vervalt. Hierdoor vermindert de administratieve lastendruk van partijen. Ander gevolg is dat er (in theorie) minder kandidaten per partij verkiesbaar zijn.

c) Wat zijn de risico's en onzekerheden van dit voorstel?

Het is niet met zekerheid te zeggen in hoeverre en op welke wijze kiezers en politieke partijen (en kandidaten) hun gedrag zullen aanpassen na invoering van het nieuwe kiesstelsel. Daarom is het niet met zekerheid te zeggen in hoeverre de verwachte resultaten van de onderzoeken die door de universiteit Leiden zijn uitgevoerd – in het kader van de consequenties van het wetsvoorstel voor verschillende vertegenwoordigende organen - zich daadwerkelijk zullen vertalen in de praktijk onder het nieuwe kiesstelsel.

d) Hoe ziet de voorgenomen [monitoring en evaluatie](#) eruit?

Elke verkiezing wordt grondig geëvalueerd door BZK. Dit is stand gebruik en hier verandert niets aan.